

Ledningsstab personal
Annika Sörensdotter
Tfn: 063-147508
E-post: annica.sorensdotter@jll.se

2013-05-14

Förstudie inför eventuellt beslut angående upphandling företagshälsovård – fortsatt utredning (LS/1644/2012)

Ärendebeskrivning

Landstingsstyrelsen beslutade i september 2012 att en förstudie för översyn av Jämtlands läns företagshälsovård (Landstingshälsan) skulle göras. Rapporten av förstudien visar att Landstingshälsan uppfyller lagar och avtal och stödjer verksamhetens arbetsmiljöarbete men att kostnadsbilden inte står sig i jämförelse med motsvarande organisationer och att beställarens styrning har brister.

Landstingsstyrelsen beslutade 24 april 2013 att Landstingsdirektören fick i uppdrag att utreda driftsformen för företagshälsovården med en sänkning av kostnadsbilden till nivå som för riksgenomsnittet för företagshälsovård.

Intern företagshälsovård

En intern företagshälsovård har inget eget vinstintresse och eventuellt överskott går tillbaka till landstinget. Mindre tid behöver läggas på marknadsföring, upphandling, avtalsskrivande etc. För att bedriva en bra företagshälsovård krävs långa och goda relationer med tydliga mål för arbetet, vilket är lättare att nå med en intern företagshälsovård. Erfarenhet och lärande av gjorda insatser stannar dessutom i landstinget och kan lättare spridas mellan och nyttjas i de olika förvaltningarna med en intern företagshälsovård. Detta beror bland annat på en sammanhållen styrning, inriktning och samordning. En annan fördel är att det förutom planerade kundmöten, förekommer många informella mötesplatser som bidrar till dialog och strategiska diskussioner. Den inbyggda företagshälsovården har också samma personalpolitiska spelregler som gäller för landstingets verksamheter i övrigt.

Externt upphandlad företagshälsovård

En fördel med extern företagshälsovård är en striktare affärsrelation mellan beställare och leverantör. Om en upphandlad företagshälsovård inte kan leverera, eller om det av annan orsak inte fungerar, kan avtalet upphävas alternativt ej komma att förlängas. En extern leverantör kan om den har tillräcklig storlek tillhandahålla företagshälsovårdstjänster med såväl bred som djup specialistkompetens och med mindre sårbarhet än en liten intern företagshälsovård. Rollerna mellan beställare och utförare är tydligare.

Upphandling av företagshälsovård kräver en tydlig kravspecifikation och ett bra uppföljningsarbete tillsammans med vald leverantör. Upphandlingsarbetet är tidskrävande och det är i branschen ganska vanligt med överprövningar.

Förslag

Ett systematiskt arbetsmiljöarbete och en relation till företagshälsovården utifrån regelbunden dialog, långsiktighet och samverkan är förutsättningar för ett framgångsrikt arbetsmiljö och hälsoarbete. Oavsett vem som är leverantör av företagshälsovårdstjänster så bör långsiktighet i relationen eftersträvas.

Det är viktigt att tillse att chefer på alla nivåer har beställarkompetens så att rätt insats i dialog med företagshälsovården beställs och anpassas utifrån vad situationen/ärendet kräver.

Landstingshälsan har idag en högre kostnad och bemanning i förhållande till antalet anställda än jämförbara företagshälsor. En sänkning av kostnadsbilden till nivå för riksnittet för företagshälsovård innebär en halvering av personalstyrkan inom Landstingshälsan. I det läget Jämtlands läns landsting befinner sig i sjukfrånvarotal behövs en företagshälsovård med en heltäckande kompetens. En halvering av företagshälsovården, Landstingshälsan, kan innebära brist på heltäckande kompetens.

Beslutsunderlag

Utredning angående driftsform för företagshälsovården i Jämtlands Läns landsting

Landstingsdirektörens förslag

1. Landstingsdirektören får i uppdrag att upphandla företagshälsovård. Upphandlingen ska vara genomförd senast 2014-09-01.
2. Landstingsdirektören får i uppdrag att ta fram organisationsförslag för friskvårdsanläggningen Zefyren samt anställd för personalföreningen.

I tjänsten

Björn Ahlnäs
Tf Landstingsdirektör

Annica Sörensdotter
Tf Personalchef

Utredning angående driftsform för Företagshälsovården i Jämtlands Läns landsting

av Marie-Louise Fast

Bakgrund

Landstingsstyrelsen beslutade i september 2012 att göra en förstudie gällande översyn av Jämtlands läns företagshälsovård (Landstingshälsan). Förstudien visade att Landstingshälsan uppfyller lagar och avtal och stödjer verksamhetens arbetsmiljöarbete. Däremot ansågs kostnadsbilden inte stå sig i jämförelse med jämförbara företagshälsovårdsorganisationer samt att beställarkompetensen uppvisade brister.

Författaren till förstudien rekommenderade Jämtlands läns landsting:

- att ta fram en strategisk plan för arbetsmiljö och hälsa med mätbara mål
- att uppdraget ska omarbetas och tydliggöras
- att uppföljningen ska styras av beställaren
- att tydliggöra organisation, roller och ansvar för företagshälsovård och för personalstrategier inom företagshälsovårdsfrågor
- att utarbeta en ekonomisk styrmodell
- att överväga den organisatoriska placeringen av företagshälsovården med hänsyn till den oberoende och konsultativa rollen
- att informera cheferna om vad företagshälsovården erbjuder samt tydliggöra när företagshälsovården och personalstaben bör kontaktas

Landstingsdirektören fick därefter i uppdrag

- att utreda driftsformen för företagshälsovården,
- att föreslå åtgärder för att sänka kostnadsbilden till nivå för riksgenomsnittet för företagshälsovård
- att utarbeta ett tydligare och mer precist uppdrag för företagshälsovården.

Allmänt om företagshälsovård

Företagshälsovården ska bidra till att förebygga ohälsa och främja hälsa samt medverka i arbetet för att skapa goda och säkra arbetsplatser så att de anställda inte riskerar att skadas eller bli sjuka. (Statens Offentliga Utredningar SOU 2011:63(2011), Framgångsrik företagshälsovård-möjligheter och metoder)

Ett systematiskt arbetsmiljöarbete och en relation till företagshälsovården utifrån regelbunden dialog, långsiktighet och samverkan är förutsättningar för ett framgångsrikt arbetsmiljö och hälsoarbete.

Oavsett vem som är leverantör av företagshälsovårdstjänster så bör långsiktighet i relationen eftersträvas

Det är viktigt att tillse att chefer på alla nivåer har beställarkompetens så att rätt insats i dialog med företagshälsovården beställs och anpassas utifrån vad situationen/ärendet kräver.

Olika drifts- och avtalsformer för företagshälsovård förekommer, såväl för inbyggda som externt upphandlade leverantörer. Omfattning och innehåll varierar beroende på krav och ambitionsnivå som beställande/upphandlande part ställer. De verksamheter som har företagshälsovård i Sverige lägger i snitt 1300 kr/ anställd (2012) enligt branschföreningen Sveriges företagshälsovårds statistik

Allmänt om driftsformer

Inom företagshälsovården kan man urskilja två olika driftsformer

Det finns för och nackdelar med såväl intern som externt upphandlad företagshälsovård vilket även belyses i förstudien under punkt 5 sid 25-28.

Intern företagshälsovård

En intern företagshälsovård har inget eget vinstintresse och eventuellt överskott går tillbaka till landstinget. Mindre tid behöver läggas på marknadsföring, upphandling, avtalsskrivande etc. För att bedriva en bra företagshälsovård krävs långa och goda relationer med tydliga mål för arbetet, vilket är lättare att nå med en intern företagshälsovård. Erfarenhet och lärande av gjorda insatser stannar dessutom i landstinget och kan lättare spridas mellan och nyttjas i de olika förvaltningarna med en intern företagshälsovård. Detta beror bland annat på en sammanhållen styrning, inriktning och samordning. En annan fördel är att det förutom planerade kundmöten, förekommer många informella mötesplatser som bidrar till dialog och strategiska diskussioner. Den inbyggda företagshälsovården har också samma personalpolitiska spelregler som gäller för landstingets verksamheter i övrigt.

Senare års forskning har visat att det är lättare för en inbyggd företagshälsovård att bistå och stödja verksamheterna med att nå uppsatta mål. Hur väl verksamhet och företagshälsovårdens expertkompetens interagerar är av avgörande betydelse för framgångsrik företagshälsovård enligt forskningen (Schmidt, Lisa; Sjöström, John; Antonsson Ann-Beth: Vägar till framgångsrikt samarbete med företagshälsovård IVL rapport B1990 år 2011)

Externt upphandlad företagshälsovård

En fördel med extern företagshälsovård är en striktare affärsrelation mellan beställare och leverantör. Om en upphandlad företagshälsovård inte kan leverera, eller om det av annan orsak inte fungerar, kan avtalet upphävas alternativt ej komma att förlängas.

En extern leverantör kan om den har tillräcklig storlek tillhandahålla företagshälsovårdstjänster med såväl bred som djup specialistkompetens och med mindre sårbarhet än en liten intern företagshälsovård. Rollerna mellan beställare och utförare är tydligare.

Upphandlade tjänster av denna typ är komplicerade och kräver ett fortlöpande arbete med uppföljningar och hög beställarkompetens hos chefer. Viktigt är också att säkerställa så att kunskap om hälso- och arbetsmiljöförhållanden i verksamheterna inte försvinner vid leverantörsbyten.

Upphandling av företagshälsovård kräver en tydlig kravspecifikation och ett bra uppföljningsarbete tillsammans med vald leverantör. Upphandlingsarbetet är tidskrävande och det är i branschen ganska vanligt med överprövningar.

Att beakta vid övergång från intern företagshälsovård till extern företagshälsovård

Verksamhetsövergång (outsourcing) till annan företagshälsovårdsleverantör.

Detta innebär att verksamheten flyttas över i en ny organisation och att personalen erbjuds arbete i denna. Ett avtal upprättas mellan landstinget och företagshälsovårdsleverantören där övergången regleras och avtalstiden kan t.ex. vara 5 år innan upphandling måste göras då det rör sig om verksamhetsövergång.

Bolagisering av verksamheten. Denna driftsform är i allmänhet inte aktuell för mindre verksamheter då det krävs en kritisk massa för att vara konkurrenskraftig på den öppna marknaden.

Upphandling där en leverantör vinner upphandlingen eller ramavtal med flera leverantörer. Upphandlingar av företagshälsovård är förhållandevis kortsiktiga. Enligt Lagen om offentlig upphandling LOU får ett ramavtal ha en avtalstid på max 4 år. Vanligtvis skrivs upphandlade avtal i företagshälsovården på 2 år med möjlighet till förlängning 1+1 år. Med tanke på företagshälsovårdens speciella uppdrag tar det relativt lång tid att lära känna kunden. Korta avtalstider p.g.a. krav på täta upphandlingar kan påverka det långsiktiga strategiska arbetet negativt.

Stor risk föreligger att personalen ser sig om efter nya jobb under upphandlingsfasen och att verksamheten inte kommer att kunna leverera i den utsträckning som önskas. Vid överprövning kan denna period bli lång.

Finansieringsformer-ersättningsmodeller

Nedan ges exempel på de i företagshälsovårdsbranschen vanligaste finansieringsformerna inom offentlig verksamhet

Intern företagshälsovård:

Anslagsfinansierad

Abonnemangsavtal med specificerat innehåll och volym

Intäktsfinansierad med timpris per yrkeskategori och pris för vissa tjänster

En kombination av anslags-och intäktsfinansiering

Upphandlad extern företagshälsovård:

Abonnemangsavtal med specificerat innehåll och volym

Avtal med timpris per yrkeskategori och pris för vissa tjänster på löpande räkning

Ramavtal med flera leverantörer utifrån timpris per yrkeskategori och fast pris för vissa tjänster på löpande räkning

Sammanfattning och förslag

Det finns klara fördelar med intern företagshälsovård och enligt förstudien är Landstingets verksamheter nöjda med företagshälsovården.

Det är höga kostnader förenat med en eventuell avveckling av Landstingshälsan.

Möjligheterna till verksamhetsövergång till annan företagshälsovårdsorganisation bedöms vara begränsade. Konkurrensverket kan dessutom ha synpunkter då antalet leverantörer i Östersund är få och det kan föreligga risk för monopolställning beroende på vilken leverantör som får uppdraget.

Med tanke på de långa handläggningstiderna vid upphandling och de risker för kompetenstapp som kan uppstå väger fördelarna med att behålla Landstingshälsan över.

Landstingshälsan har idag en högre kostnad och bemanning i förhållande till antalet anställda än jämförbara företagshälsor.

För att kunna sänka kostnaderna och vidta förbättringsåtgärder behövs

- Precisering av företagshälsovårdens uppdrag
- Analys av kostnader och bemanning för företagshälsovården
- Ta reda på vilket sätt kostnaderna avviker från jämförbara hälsor
- Utarbeta en ekonomisk styrmodell för företagshälsovården
- Ta fram en plan på hur förstudiens förbättringsförslag ska kunna genomföras
- Undersöka möjligheterna till ökade intäkter för företagshälsovården genom att verka för bildande av kommunalförbund med egen nämnd med de Jämtlandskommuner som önskar företagshälsovård. Erfarenheter av detta finns i bl.a. Gävle/Dalarna och Örebro

Göteborg 2013-05-20

Marie-Louise Fast